

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

Şebnem Gürsoy Ulusoy¹

Özet

1950'li yıllarında başlayan kentleşme kültürünün temeli sanayileşme ile başlamıştır. Köyden kente göç süreçleri daha sonrasında kentlerin kalabalığından kaçmak isteyen kitleler için banliyölerde kurulan yazlık sitelere yoğunlaşan bir toplumsal yapıyı oluşturmuştur. 1980-1990'lar Türkiye'de sahil şeridinde oluşan yazlık sitelerin sıklıkla kurulmaya başladığı dönemin ilk zamanlarıdır. Sosyalleşme ihtiyacı, akranlarla iletişim kurma arzusu, çocukların güvenli bir ortamda yaz dönemini geçirmesi gibi beklentiler aileleri 1980'ler sonunda bu güne yazlık sitelerde ev sahibi olma hedef ve ihtiyacına yönlendirmiştir. Tüm maddi dönüşümler toplumlarda varolmanın ve varlığını devam ettirmenin süreçlerini de değiştirirler. Maddi dönüşüm kavramı aslında toplumun, kültürün değişimidir. 1990'lı yıllarla birlikte Türkiye'de rastgele belirlenen üç yazlık site bölgesinde yaşanan sanayileşmeye bağlı toplumsal değişim toplumsal katmanlar arasında da değişime neden olmuştur. Güvenlikli siteler ve bu sitelerde yapılan kitlelerin maddi varlıkları sayesinde sahip oldukları bir yaşam alanı anlayışını beraberinde getirmiştir. Yazlık siteler bu yansımanın bir örneğini temsil etmektedir. Bu araştırma da Türkiye'de değişen kültür, toplumsal yapı araştırılmıştır. Annelik temsilleri yazlık siteler üzerinden incelenmiştir. Araştırma içeriğinde 9 farklı anne ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Yapılan derinlemesine görüşme sonuçları içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yazlık siteler, toplumsal değişim, Türk kültürü, iletişim araştırmaları, kişilerarası iletişim

SOCIAL CHANGE AND SUMMER SITE CULTURE IN TURKEY

Abstract

The foundation of the urbanization culture, which started in the 1950s, started with industrialization. It has created a social structure that concentrates on summer estates established in the suburbs for the masses who want to avoid the change of cities after the migration processes from the village to the city. The 1980s-1990s are the first times when the use of summer estates on the coastlines began to be established in Turkey. Expectations such

¹ Doç. Dr., İstanbul Gelişim Üniversitesi/ Uygulamalı Bilimler Fakültesi/ Yeni Medya ve İletişim, ORCID: 0000-0003-3288-6857, sgursoy@gelisim.edu.tr

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

as the need for socialization, the desire to communicate with peers, and the safe period of writing a life for children led families to the goal and need of owning a house in these sunny summer estates at the end of the 1980s. All material transformations are also changes in the ways of existing and continuing in societies. The concept of material transformation is actually society, traditional change. With the 1990s, the social changes due to industrialization in Turkey caused changes among the social layers as well. It brought along a living space, especially thanks to the secure sites and the tangible assets of the masses built on these sites. The cottage sites represent an example of this reflection. In this research, common culture and social structure in Turkey were investigated. In particular, it refers to the concepts specified through the concept of motherhood in summer sites. Within the scope of the research, detention interviews were conducted with 9 different annexes. The results of the print interviews were analyzed with the content analysis method.

Keywords: Summer sites, social change, Turkish culture, communication studies, interpersonal communication

Giriş

“Birey toplum içine girince aktör olur. Aktörlerin bir araya gelmesi toplumsal sistemi doğurur. Toplumsal sistem içindeki davranışların kurallarını ve kalıplarını toplumsal kurum ya da toplumsal olgular belirler” (Kongar, 2000, 35).

Wilhelm Wundt ve Emile Durkheim sosyal gerçeklik kavramına önem vermişlerdir. Bireylerin zihinlerinin ortak bir kolektif zihinde birleştiğini ve bu kolektif zihnin bireyleri kısıtladığını ve denetlediğini söylemişlerdir (Kağıtçıbaşı, 2012, 29).

Amerikalı sosyolog Ross tarafından 1908 yılında ortaya atılan ve halen geçerliliğini kovan sosyal psikoloji kuramına göre taklit sosyal davranışın anahtarıdır (Kağıtçıbaşı, 2012, 31).

İnsan ne ile yaşar? İnsanlar aileleriyle, akrabalarıyla, yakın ve uzak arkadaşlarıyla bir çok farklı kitle içerisinde sosyalleşerek yaşarlar. Evlerinin sınırları içerisinde kitaplarıyla, televizyonla, İnternetle, sanatla, müzikle farklı bir çok alternatif unsurla sosyalleşir ve etkileşimde bulunurlar. İnsan sürekli bir devinim içerisinde. Çevresiyle canlı, cansız her tür unsurla etkileşim halindedir. İşte bu etkileşim kültürün farklı elementlerini oluşturur. “Max Weber yorumsamacı kuramda toplumsal yaşam kişilerin toplumsal eylemlerine verdikleri anlamlar üzerinden kurulduğu için sosyolojinin kişilerin eylemleri arkasındaki anlamları yorumlama görevi olduğunu savunan ve dolayısıyla her türlü toplumsal belirlemeciliği reddeden bir görüş savunmaktadır” (Kalaycıoğlu, 2017, 7).

Geleneksel Türk toplumu içerisinde bakıldığında özellikle 1950’li yıllardaki büyük şehirlerde oluşmaya başlayan mahalle kültüründe komşuluk ilişkileri ortak kültürü belirleyen en önemli unsur olarak görülmektedir. Bu ortak kültür kavramı önce mahalle kültürünü daha sonrasında aynı şehirde yaşayan insanlar için

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

hemşehrilik kültürünü de ortaya çıkarmıştır. Köylüm, hemşehrim, toprağım gibi kavramlarla ifade edilen aslında ortak kültür anlayışıdır. Ortak kültür benzer kültürdeki kişilerin evliliklerini gerekli kılan bir yapıyı da beraberinde getirmiş özellikle 1950 ile 1990'lı yıllar arasında yapılan evliliklerde aynı mahallede veya aynı semtte yaşamak ortak bir kültür algısına sahip olmak önemli bir unsur halini almıştır.

Köyden kente göçün arttığı ve kültürün farklılaşmaya başladığı 1990'lı yıllardan sonra aslında toplumsal bir değişim de beraberinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Artık hemşehrilik ve mahalle kültürünün yerini yazlık yerleşim yerlerinde ki siteler almaya başlamıştır. 1980'lerin sonu 1990'ların başı yazlık sitelerin ve yazlık evlerin oluşmaya başladığı dönemdir. Kumburgaz, Şarköy, Bodrum, Antalya ve daha birçok il ve ilçe artık yazlık siteleriyle anılmaya başlamıştır. Aynı sitede yaşayan ya da aynı yazlık bölgede yaşayan kişilerin ortak bir kültür oluşturmaya başladığı bir dönem ortaya çıkmıştır.

Aslında büyük şehirlerin kozmopolitleşen ve farklılaşan yapısı, akrabaların birbirinden uzak bölgelerde yaşaması insanların kendilerini geniş bir ailenin parçası ve ortak bir kültürün parçası gibi hissetmelerine engel olmaya başlamıştır. Yazlık siteler bir nebze olsun bu duyguyu yok etmiştir. Artık kendileri gibi olan ailelerle sosyalleşebilecekleri bir ortam mevcuttur. Erkeklerin tavlama, okey ve birçok erkek oyunu oynayabilecekleri, kadınların yemek yapıp çocukları hakkında sohbet edebilecekleri bir yerel modern sosyal güvenli mahalle kültürü yazlık sitelerle birlikte ortaya çıkmıştır. Burada en önemli unsur bu yazlık sitelerdeki maskülen ata erkil aile yapısıdır. Bu yapının yıllar içerisinde ata erkil yapıdan ana erkil bir yapıya doğru kayma gösterdiği karar mekanizmasının erkekler yerine kadın egemenliğine geçtiği ancak kadınların yaptıkları işler ve sosyalleşme yöntemlerinin ata erkil halini koruduğu görülmektedir.

"Toplumsal değişim hem toplumun yaşadığı doğal ve sosyal çevredeki değişimlerden, hem de teknolojiye bağlı değişimlerden etkilenir" (Kalaycıoğlu, 2017, 7).

Toplum kadına daha çok söz hakkı verirken kadınlar kendi annelerinden öğrendikleri gelenekseli yaşatmaya devam etmektedirler. Bunu bilinçli veya bilinçsiz yapıyor olma ihtimalleri söz konusudur. Ancak yazlık kültürü kendi içerisinde toplumsal hegemonyayı barındırmaktadır. Bu hegemonya kendi içerisinde bir gözetim toplumu panoptikon oluşturmaktadır (Baudrillard, Gözetim Toplumu) Ancak burada kitleleri gözleyen bir gözlem evi yoktur. Gözetimi yapan kişilerin kendisidir. Yani yaşadıkları site ismini verdikleri yazlık mekanların içinde hapis olmuş durumdadırlar. "İnsan kendi kendinin kurdudur" sözü burada kullanılabilir. Bu kitle yazlık siteler de kendi elleriyle ördükleri pahalı, al benili, içinde her konforu olan hapisanelerde geleneksel modern hayatlar içinde zamandan ve mekandan kopuk sıkışmış bir hayat yaşamaktadır. Bu bağlamda Panoptikon kavramından da bahsetmek gerekmektedir. Jeremy Bentham tarafından inşa edilip, Foucault tarafından

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

geliştirilen Panaptikon ve gözetim toplumu kavramları toplumun sürekli olarak kendi içerisinde bir denetim mekanizması bulundurmasıdır. Burada Foucault devlete ve devletin toplum üzerindeki baskısına da gönderme yapmaktadır. "Modernizmdeki gözetim olgusunun kökeni baskı ve zorlayarak denetim altına almaya dayanmaktayken; postmodernizmde, gözetimin denetsel işlevi maskelenerek saklanmakta ve bireyler, bilgi iletişim teknolojilerinin sınırsız evreninde gözetlenmeyi kendi rızaları ile gönüllü olarak kabul etmektedirler (Bitirim Okmeydan, 2017, 46). Ancak bu araştırma kapsamında toplumun kültürü ve devletin kültürü bağlamında kitlelerin bu gözetimi birbirlerine uygulama anlayışı irdelenmektedir.

Kültür

Kültür kelimesinin kökü "culture" ekmek anlamına gelmektedir. Buradaki ekmek kavramı ekin ekmek anlamına gelir. İnsanlar göçebe kültürden yerleşik kültüre geçtiğinde belli toprak parçalarında mülkiyet hakkında bulunmuşlardır. Mülkiyet kavramı en çok Karl Marx ve Jean Jacques Rouse tarafından işlenmiş bir kavramdır. Belli bir toprak parçasına benim diyerek çitleyen ilk kişi mülkiyet kavramının temelini atmıştır şeklinde ifade etmiştir. Kapital isimli eserinde Karl Marx. Mülkiyet kavramına farklı bakış açıları getirilmiştir. Göçebe kültürün yerleşik kültüre geçmesiyle birlikte, insanlar birbirleriyle etkileşimde bulunmaya başlamıştır. Bu genel anlamda toplumsalın ilk oluşum sürecidir.

"İnsanın, kendi faaliyeti aracılığıyla, doğadaki maddelerin biçimlerini kendisi için yararlı olacak şekilde değiştirdiği gün gibi açık bir şeydir. Örneğin, tahtadan bir masa yapıldığında, tahtanın biçimi değiştirilmiş olur. Ama masa yine tahta, sıradan doğal şey olarak kalır. Ama meta kisvesine bürünür bürünmez, doğal bir şey olmaktan çıkar, duyularla kavranamayan bir şey olur" (Marx, 2011, 81).

Medeniyet kavramı içerisinde kültür kavramını da barındırmaktadır. Türkçe'de kültür ve medeniyet kavramları kullanılmazken Osmanlı döneminde batıya yönelme eğilimi ile dilimize girdiği görülmektedir. Türkiye'de bu iki kavramı sosyolojik açıdan değerlendiren düşünür Ziya Gökalp'tir. Kültür kavramı dilimize iki kaynak üzerinden girmiştir. Fransızca ve Amerikanca'dan. Fransızcada kültür kavramının karşılığının irfan olduğu görülmektedir. Amerikanca'da ise medeniyet olarak görülmektedir. İrfan olarak tabir edilen kavram geçmişten geleceğe taşınan bilgi, örf adet, ilim gibi kavramları da içinde bulundurmaktadır. Amerikanca'dan geçen medeniyet ise daha çok toplumsal gelişme ve değişim süreçlerini de içinde barındırmaktadır. Fransızca kültür kavramında daha çok sosyolojik açıdan manevi bir kültür kavramından bahsedilmektedir. Amerikanca'da bahsedilen kültür maddi kültür olarak görülmektedir (Arslanoğlu, 2013, 243).

Kültür ve medeniyet kavramlarının tarihçesine bakıldığında Osmanlı Devleti'nin batılılaşma süreçlerinde ön plana çıkmaya başladığı görülmektedir. Ülkemiz genelinde incelendiğinde bu kavramların sosyolojik olarak ele alıp tartışan

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

ilk düşünürümüz Ziya Gökalp'tir. Bu kavramlar özellikle Fransızca ve Arapça'dan dilimize girmiştir. Fransızca kültürün Türkçe karşılığı incelendiğinde irfan anlamına geldiği, Amerikanca kültürün karşılığı ise Medeniyettir. Demek ki Fransızca da bahsedilen kültür kelimesi daha çok manevi bir kültür kavramıdır. Amerikanca kültürden ise anlaşılan maddi kültür Ziya Gökalp'in deyimiyse medeniyet denilen kavramdır. "Ziya Gökalp kültürle medeniyetin ayrı ayrı kavramlar olduğunu kabul eder ve kültüre hars der. Ona göre hars, milli olduğu halde medeniyet beynelmiledir. Başlangıçta her kavmin harsı vardır. Hars yükseldikçe medeniyet doğmaya başlar" (Arslanoğlu, 2013, 243).

Yazlık Siteler ve Toplum

David Harvey Kent Deneyimi eserinde tüm Avrupa'yı etkileyen kentsel dönüşüm süreçlerinden bahsederken "sınıf mücadelesinin panzehiri olarak banliyöleşmenin ahlaki etkisinden" bahsetmektedir" (Harvey, 2015, 127-128). Kentlerin içinde sıkışık apartman dairelerinde yaşayan burjuvaların yerleştiği banliyöler yeni bir kesimin doğmasına da mekan oluşturmuştur.

Sitelerin yaygınlaşması sürecinde toplumsal mekansal bir ayrışma sürecide ortaya çıkmaktadır. Niceliksel olarak bakıldığında sadece belli bir çevreyi etkiliyor gibi görülsede gerçekte İstanbul kent dokusunu ve büyük kentlerin bir çoğunu etkileyen bir süreç ortaya çıkmaktadır. Yeni inşa edilen sitelerin özellikle çok daha fazla güvenliği ön planda tuttuğu görülmektedir. Kendi içinde kapalı mekanlar olarak karşımıza çıkan site kavramı gözetim mekanizmalarıyla korunan bir kapanma ortamını beraberinde getirmektedir.

"Son yıllarda İstanbul'da üst gelir grubuna yönelik yerleşim şekilleri arasında en dikkat çekici olanı, çoğu kent çeperinde yer alan güvenli siteler oldu; özel inşaat firmaları tarafından villa veya çok katlı apartmanlar şeklinde inşa edilen, altyapı ve hizmetler açısından sadece site sakinlerine yönelik gelişmiş imkânlar sunan, kamusal hizmet ağı dışında yer alan konut adaları, yüksek duvarlar ve 24 saat nöbet tutan bekçileriyle dışarıya kapalı 'güvenlik adacıkları' olarak yükseldiler. İstanbul'da 1990'lardan beri yaşanan hızlı mekânsal ayrışmanın yansımalarından biri olan güvenli konut alanları arasında Göktürk-Kemerburgaz, Bahçeşehir-Büyükçekmece ve Beykoz'daki sitelerden örnekler vererek, toplumsal ve mekânsal dönüşüm örneklerini görebiliriz. Toplumsal bağlamda sitelerin önemli bir etken olduğu görülmektedir" (Perouse, Danış, 2005, 92-93).

Toplumsal anlamda incelendiğinde sanayileşme ile birlikte kent merkezlerinde değişim ve dönüşüm yaşandığı görülmektedir. Bu sonuçlar bağlamında geleneksel kentlerdeki yaşam biçimlerinin ve buna bağlı olarak mahalle kültürünün de değiştiği görülmektedir. Bu kavramların modernleşmeyle zayıflayan ve değişen sosyal ilişkiler ve yalnızlaşan birey üzerinde temellendiği de görülmektedir. Kapalı konut toplulukları olarak belirtilen bu alanlar yeni bir yaşam

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

çerçevesi ve alanı sunmaktadır. Kapalı siteler olarak nitelendirilen insanların birbirine benzer evlerde duvar ve çitlerle çevrelenmiş ortamlarda devam ettirdikleri yaşamları temsil eden siteler dünyanın her yerinde kuramsal çerçeve üzerinden sosyolojik bir arka plan, post modernite, neo-liberal politikalar ve tüketim kültürünü içine alan bir yapı içerisinde tartışılmakta ve araştırılmaktadır (Akyol Altun, 2010, 216-217).

İnsanların yaşam biçimleri incelendiğinde tarih boyunca çeşitli topluluklar içinde var oldukları görülmektedir. Kitleleri gündelik yaşamlarını sürdürme sürecinde çeşitli yapılar oluşturarak, belirli kurumlar kurarak bütün bu kurum ve yapılar içerisinde iletişim kuran ve ilişkilerini sürdüren bireyler bütünü olarak tanımlayabiliriz. Toplum tesadüf eseri bir araya gelmiş kişilerden oluşmamaktadır. Tarihi, ekonomik, kültürel, sosyal ilişkileri içinde barındıran ve ortak anlayış, davranışlar gösteren bireylerin bir araya gelmesi ile oluşmuş bir kitleyi temsil etmektedir. Toplum tanımlarken özellikle üzerinde durulması gereken temel nokta toplumsal kurumlar ve kültür kavramlarıdır. Toplum ayrıca toplumsal tabakalardan oluşmaktadır (Kalaycıoğlu, 2017, 5). Bu tabakalar yer ve mekan olarak belli yerlerde konumlanmış kitleleri de temsil etmektedir. 1990'lı yıllarla özellikle sahil kesimlerde oluşan yazlık siteler de toplumsal belli bir kesimin, toplumsal bir tabakanın oluşturduğu bir kesimi temsil etmektedir.

Türk toplumunda annelik kavramı

Michel Foucault Cinselliğin tarihi isimli eserinde Antik Yunan dönemi üzerinden evlilik ve evliliğin erdemi konusunu incelemiştir. Kadının evlilikteki rolünü tanımlarken iffet kavramı üzerinden gitmektedir. Kadının rolü erkeğine varis vermek, erdemli olmak olarak tanımlanmaktadır (Foucault, 2017, 217). Erkeğin rolü tanımlanırken evlilikte iffetli olmak şeklinde bir tanım yoktur. Dini öğretiler de genel olarak kadın ve erkeğin evlilikteki rolleri belirlenirken kadın egemen bir yapı değil erkek egemen ataerkil bir yapı üzerinden konumlandığı görülmektedir. Kadının rolleri arasında toplumsal anlamda çocuk bakmak, erdemli olmak, aile birliğini sağlamak, ev işlerini yapmak ve bunun gibi evlilikle birlikte gelen bir çok görev sadece kadına atfedilirken erkeğe verilen çok az toplumsal rol ve sorumluluk olduğu görülmektedir. Toplumsal yapı sürekli bir değişim içindedir. Toplumda değişmeyen tek şey değişimin kendisidir. Ancak geleneksel aile yapısına sahip toplumlarda kadın ve erkek rolleri modernleşmeyle harmanlanarak gelenekseli devam ettirmektedir.

Marion Levy insan grubunun toplum olabilmesi için dört temel niteliğe sahip olması gerektiğini belirtmektedir. İlk olarak grup bir insanın ömründen uzun süre yaşmalıdır, ikinci olarak grup yeni üyeleri cinsel birleşme ve üreme yoluyla sağlamalıdır, üçüncü insanlar ortak ve karmaşık bir eylemler sistemine riayet göstermelidir, dördüncü gruptakiler için bu eylem sistemi yeterli olmalıdır (Kongar, 2000, 44). Görüldüğü üzere çocuk sahibi olmak toplumsallaşmanın ve toplumun bir

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

parçası olabilmenin temel noktalarından biri olarak belirtilmektedir. Toplum çocuk sahibi olan kadına “anne” kavramını kitleleşmiş olarak vermektedir. Bu kavram sadece çocuk sahibi olan bir kadını değil aynı zamanda toplumsal çocuk sahibi olarak misyon ve vizyon sahibi olan bir kitleyi de temsil eder hale gelmektedir. Özellikle sadece anne olmak kadının başka görevler almasının önüne geçebilmektedir. O ev işi yapamaz çünkü anne, o çalışamaz çünkü anne söylemleri aslında kadının anne olmakla birlikte toplum içindeki yerini de simgelemektedir. Anneliğe kutsal bir kavramsallaştırma yapılırken anne olmanın bir kadın için bir çok şeyden vazgeçme olarak toplumda yerleştiği de görülmektedir. Özellikle kadının annelik rolü ile ön planda olduğu yazlık sitelerde kadının anne olarak, eş olarak, komşu olarak nasıl nitelendirildiği ve kendisini nasıl nitelendirdiği toplumsal değişme bağlamında irdelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Emre Kongar Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği isimli eserinde “toplumsal değişme sürecinin altında, insanoğlunun tüm birikimi yatar. Bu birikim maddi kültür alanında teknoloji, manevi kültür alanında da ideolojidir. Toplumsal değişmeyi, insan doğa çelişkisinin belirlediği teknoloji ile, insan insan çelişkisinin belirlediği ideoloji arasındaki etkileşim biçimlendirir” şeklinde anlatmaktadır (Kongar, 2010, 60). Buradaki bakış açısından yola çıkıldığında Türk toplumunda yazlık sitelerdeki kadın kimliğinin özellikle 1990’larla birlikte oluşan yazlık site kültürü içerisinde annelik kimliği üzerinden ortak bir ideolojide birleştiği ve bu bağlamda toplumsal bir değişimde neden olduğu görülmektedir.

Araştırma

Araştırma kapsamında İstanbul Silivri, Muğla Bodrum ve Tekirdağ Şarköy şehir ve ilçelerindeki yazlık sitelerdeki toplam 9 kadın ile gerçekleştirilmiştir. Her ilden üç kadın katılımcı rastgele yöntem ile kapıları çalınarak görüşme talebinde bulunularak seçilmiştir. Araştırmaya katılım gösteren katılımcıların daha iletişime açık kişiler olması araştırmaya katılan deneklerin genel özelliklerini gösterir niteliktedir. Araştırmanın sınırlılıkları olarak özellikle yazlık site kültürünün daha çok deniz kenarı bölgelerde yapılması ve araştırmanın tüm Türkiye’ye ulaşamadığından sadece belli bölgelerle sınırlı kalması örnek olarak gösterilebilir.

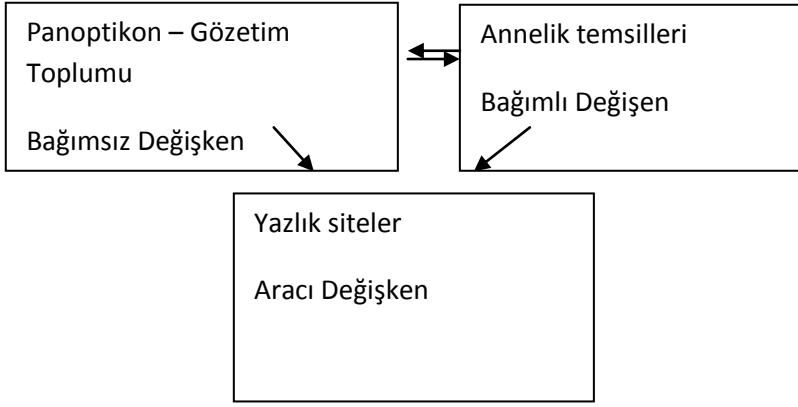
Araştırma kapsamında ortaya atılan temel hipotezler

Hipotez 1 “Yazlık sitelerdeki annelik kavramı ortak bir toplumsal kültür oluşturmaktadır”

Hipotez 2 “Yazlık sitelerdeki anneler birbirlerini gözetlemekte ve takip etmektedirler”

Araştırmanın modelini oluşturan tablo aşağıda verilmektedir.

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen sorular aşağıda verilmektedir. Araştırmaya katılan kadınlar 30-45 yaş aralığındaki kitleden oluşmaktadır.

1. *Demografik özelliklere yönelik soru. Yaş, eğitim düzeyi, kaç çocuğu olduğu ve mesleği.*

Bu soruya verilen cevaplar

1. Katılımcı – 35 yaşında – 6 yaşında erkek çocuk annesi –Üniversite mezunu – Gelir getiren bir işte çalışmıyor
2. Katılımcı – 41 yaşında – 9 yaşında kız çocuk annesi – Lise mezunu – Gelir getiren bir işte çalışmıyor
3. Katılımcı – 43 yaşında – 6 yaşında kız çocuk annesi – Üniversite mezunu – Gelir getiren bir işte çalışmıyor
4. Katılımcı – 48 yaşında – 9 yaşında kız çocuk annesi – Lise mezunu – Gelir getiren bir işte çalışmıyor
5. Katılımcı – 41 yaşında – 6 ve 10 yaşında iki erkek çocuk annesi – Üniversite mezunu – Bilişim sektöründe çalışıyor
6. Katılımcı – 45 yaşında – 7 yaşında erkek çocuk annesi – Üniversite mezunu – Bankada çalışıyor
7. Katılımcı – 28 yaşında – 5 yaşında kız çocuk – 7 yaşında erkek çocuk annesi – İlkokul mezunu – Gelir getiren bir işte çalışmıyor
8. Katılımcı – 40 yaşında – 7 yaşında kız çocuk annesi – Yüksek lisans mezunu – Üniversitede öğretim üyesi olarak çalışıyor
9. Katılımcı – 38 yaşında – 5 yaşında erkek çocuk annesi – Yüksek lisans mezunu – Sigorta sektöründe çalışıyor

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

2. *Annelik kavramını tanımlar mısınız?*

Annelik kavramı üzerinden verilen cevaplar incelendiğinde özellikle çalışmayan ve ev hanımı olan annelerin "Annelik" kavramını tanımlarken çocuklarıyla özdeşleşmiş bir bütün olma kavramını ön plana koyduğu görülmektedir. Çocuğun bakımı, yemeği vb.. işlerin bütün günlerini aldığını belirtmektedirler.

3. *Yazlık bir sitede yaşarken anne olmayı anlatır mısınız?*

Yazlık sitelerde annelik özellikle diğer çocukların anneleri ile iyi bir iletişim halinde olmak, ortak planlamalar yapmak, etkinlikler düzenlemek, doğum günlerini birlikte kutlamak olarak görülmektedir.

Dışarıda tam zamanlı bir işte çalışan anneler sadece haftasonu ve tatillerde kullanabildikleri yazlık ortamda çocuklarıyla yalnız kalmak istediklerini ve dinlenmek istediklerini bundan dolayı özellikle doğumgünü gibi kalabalık kutlamalardan kaçındıklarını belirtmektedirler.

4. *Annenizin size yaklaşım ve yöntemlerini çocuğunuzda uyguluyor musunuz?*

Çalışan annelerin kendi annelerinin çocuk bakım yöntemlerini daha çok kullandıkları görülmektedir. Özellikle çalışan annelerin anneanne ve babaanne tarafından bakıldığını belirttikleri çocukları konusunda ailelerinden daha çok örnek alma yoluna gittikleri görülmektedir.

Çalışmayan anneler ailelerinin yöntemlerini önemsediklerini ancak çocuklarını kendi bireysel bakış açılarıyla sosyal ve dışa dönük büyütmek istediklerini belirtmektedirler. Evde çocuk bakmak, ev işlerini yapmak gibi görevler haricinde dışarıda gelir getiren bir işte çalışmayan annelerin yaş grubu farketmeksizin çocuklarının akranlarının aileleriyle sosyalleşme konusuna önem verdikleri görülmektedir.

Dışarıda gelir getiren bir işte çalışan iki anne arada çocuklarıyla sitedeki etkinliklere katıldıklarını belirtmektedirler.

5. *Ailenizde ata erkil bir yapı mı ana erkil bir yapının mı hakim olduğunu düşünüyorsunuz?*

Geleneksel Türk aile yapısının bir parçası olan ataerkil yapının erkeğin dışarıda bir işte çalıştığı kadının ev işleri ve çocuk bakımı işlerini üstlendiği yapı içerisinde baskın olarak yer aldığı görülmektedir. Ancak grup farketmeksizin büyük dedenin olmadığı kadın büyüğün anneanne yada babaannenin olduğu aile gruplarında anaerkil bir yapının hakim olduğu görülmektedir.

6. *Yazlık site kültürünü açıklar mısınız?*

Yazlık site kültürü bütün yazını bu site içerisinde geçiren çocuk bakımı ve ev işleriyle meşgul olan dışarıda gelir getiren bir işte çalışmayan kadınlar için genel olarak, çocukları denize götürmek, yemek yapmak, gruplarla doğum günü, çay saati gibi etkinliklere katılmak şeklinde kendini göstermektedir.

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

Dışarıda gelir getiren bir işte çalışan kadınlar için yazlık site kültürü daha çok kapatılmış balkonlarda kafalarını dinleyebilecekleri, çocukların güvenli bir şekilde etrafı çevrilmiş bahçede oyun oynayabilecekleri bir ortam olarak nitelendirilmektedir.

Bu anlamda aslında yazlık kavramı dışarıda gelir getiren bir işte çalışan anneler ve ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgilenen anneler için farklılık göstermektedir.

Dışarıda gelir getiren bir işte çalışan annelerden biri “çalışmayan” anneler tanımlamasını yaparak şu şekilde bir söylemde bulunmuştur. “Keşke sitedeki çalışmayan anneler kadar vaktim olsa ve bende onlarla çocuğumu sosyalleştirebilsem”

Dışarıda gelir getiren bir işte çalışan annelerden bir diğeri özellikle arada dahil olmak istediği anneler grubu tarafından dışlandığını ve çocuğuyla ilgilenmeyen bir anne gibi görüldüğünü belirtmektedir.

Diğer bir anne öğretmen olduğu için yaz döneminde çalışmadığını ve diğer annelerle çocukları için her gün farklı etkinlik ve programlar planladıklarını belirtmektedir.

7. Yazlık sitede yaşarken diğer kişilerin hayatı, yaptıkları, yaşamlarıyla ilgilenir misiniz?

Bu nokta da dışarıda gelir getiren bir işte tam zamanlı çalışan annelerin yaş grubu fark etmeksizin çevreleriyle ilgilenmediklerini ve kendileriyle ilgilenilmesinden memnun olmadıklarını belirttikleri görülmektedir.

Dışarıda gelir getiren bir işte çalışmayan annelerin ise arkadaşlarından örnek aldıkları birçok şey olduğunu belirttikleri görülmektedir. Örneğin bir anne çocuğunu alışveriş merkezine götürüp diğer çocukta olan patenden aldığını belirtmiştir. Bu sayede biz diğer anneyle kahvemizi içerken çocuklarda sitede patene biniyorlar şeklinde belirtmiştir.

Annelerin birbirlerinden etkileşimde buldukları görülmektedir.

Bir diğer anne özellikle ailelerin çocuklara alınan bahçe oyuncakları, ev aksesuarları gibi birçok ev eşyası konusunda kişilerin birbirinden etkilendiğini belirtmiştir.

Araştırma soruları içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların genel değerlendirilmeleri öncelikle bireysel olarak verilmektedir. Sonrasında genel bir değerlendirme yapılarak genellemelere varılmaktadır. Kuramsal çerçeve ve araştırma kısmının karşılaştırılarak verildiği bilgiler sonuç kısmında yer almaktadır.

Araştırma kapsamında 9 katılımcıya yöneltilen 7 sorudan anlaşıldığı üzere yazlık sitelerde özellikle sürekli zamanlarını burada geçiren dışarıda tam zamanlı

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

bir işte çalışmayan annelerin birbirlerinden etkileşimde bulunma durumlarının yüksek olduğu görülmektedir. Buna rağmen geleneksel çocuk bakımı konusunda çalışan anneler daha çok ailelerini örnek almaktadırlar.

Annelik temsilleri bağlamında incelendiğinde;

Hipotez 1 “Yazlık sitelerdeki annelik kavramı ortak bir toplumsal kültür oluşturmaktadır” hipotezinin kanıtlandığı görülmektedir.

Hipotez 2 “Yazlık sitelerdeki anneler birbirlerini gözetlemekte ve takip etmektedirler” hipotezinin kanıtlandığı görülmektedir.

Hipotezler konusunda özellikle bütün yazı burada geçiren dışarıda tam zamanlı bir işte çalışmayan annelerin bu hipotezlerin kanıtlanmasındaki etkin grup olduğu görülmektedir.

Toplumsal anlamda yaz döneminde yazlıklarda yaşayan 5-10 yaş arası çocuğu olan dışarıda gelir getiren bir işte çalışmayan annelerin birbirlerinden etkilenme, birbirlerine gözetleme ve örnek alma davranışı içinde olduğu, sosyalleşme konusunda birbirlerini takip ettikleri, birbirleriyle aynı saatte denize gittikleri ve daha bir çok ortak davranış içerisinde oldukları görülmektedir. Bunun haricinde özellikle dışarıda gelir getiren bir işte çalışan annelerin çok yoğun olmamakla birlikte arada bu anne grubuna dahil olduğu ve aslında vakit bulabilseler daha çok bu gruba dahil olmak istedikleri görülmektedir.

Sonuç

Öncelikle araştırma kapsamında yapılan genellemeler sadece belirtilen bölgelerde yaşayan belli kişilerle sınırlıdır. Bütün Türkiye geneline genelleme yapılması gelecek araştırmalar için hedeflenmektedir.

Araştırma sonucunda Türkiye’de yaşayan eğitim düzeyi farklılık gösteren, yaş ortalaması hemen hemen 30-50 arası olan birçok evli ve çocuklu çiftin yazlık siteleri haftasonu ve yaz dönemi için tercih ettiği görülmektedir. Yazlık sitelerdeki anneler incelendiğinde toplumsal anlamda kolektif bir zihinle hareket ettikleri ve Jeremy Bantham tarafından inşa edilip, Foucault tarafından geliştirilen gözetim toplumu kuramının gerçekleştiği bir toplumsal yapının oluştuğu görülmektedir. Ortak kolektif bir hafıza kapsamında bir araya geldikleri kendileri gibi davranmayan anneleri dışladıkları bir toplumsal yapı oluşturan anneler kendilerini annelik üzerinden var etmektedirler. Bir arada olma nedenleri anne olmalarıdır. Toplumda kendilerini var etme şekilleri annelikleridir. Bu bağlamda yazlık sitelerin kendi içlerinde kapalı bir ortak bellek yarattığı ve dışarıdaki kesimi dışlayan yeni bir burjuva sınıfı yarattığı görülmektedir. Araştırma kapsamında araştırılan üç sitenin özellikle ikisinin Trakya birinin ise Ege bölgesindeki yazlık sitelerden olmasından dolayı Türkiye’nin genelini temsil etme oranı çok düşük kalmaktadır. Bu araştırma

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE TÜRKİYE'DE YAZLIK SİTE KÜLTÜRÜ

kapsamında bir genelleme yapmak yerine araştırmanın ön bir araştırma olarak düşünülmesi gerekmektedir.

Toplumun kendi çizdiği sınırlar içerisinde kendilerine benzemediğini düşündüğü toplumsal katmanı dışlama ve ötekileştirmeye yöneldiği görülmektedir. Bu anlamda yapılacak ileri araştırmalar aslında geleceği yetiştiren annelerin ve anne adaylarının çocuklarını bir birey olarak yetiştirmeleri gerekliliğini farketmeleri yönünde önem arz etmektedir. Çocuklarının dünyaya geldikleri andan itibaren kendilerine sadece temel ihtiyaçları için bağımlı olduğunu ama bir birey olarak seçimleri konusunda özgür bırakılmaları gerektiğini anlamalarına ihtiyaç duymaktadır. Toplumsal yapı ataerkil bir anlayışa sahip görünse de yazlık sitelerde kadınların çocuk yetiştirmede aktif rol üstlendiği durumlarda da ataerkil bir hegemonya oluşturma ihtimali ortaya çıkabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akyol Altun, D. (2010). Kapalı Konut Siteleri ve Mahalle Kavramı, *İdeal Kent Dergisi*, 2, 216-244.
- Arslanoğlu, İ. (2013). Kültür ve Medeniyet Kavramları, *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Güz 200, 15, 243-255.
- Bitirim Okmeydan, S. (2017). Postmodern Kültürde Gözetim Toplumunun Dönüşümü: Panaptikon'dan Sinoptikon ve Omniptikon'a, *Online Academic Journal Of Information Technology*, 8(30), 45-69.
- Harvey, D. (2015). *Kent Deneyimi*, Sel Yayıncılık.
- Foucault, M. (2017). *Cinselliğin Tarihi*, Ayrıntı Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*. Evrim Yayınları
- Kalaycıoğlu, S. (2017). "Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, "Toplumsal Yapı, Toplumsal Kurumlar, Gruplar ve Toplumsal Değişme", edt. Mehmet Zencirkıran, Dora Yayınları.
- Kongar, E. (2000). *Toplumsal Değişim Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. Remzi Kitapevi.
- Marx, K. (2011). *Kapital 1. Cilt*, Yordam Kitap
- Perouse, J-F.; Danuş, A. D. (2005). Zenginliğin Mekanda Yeni Yansımaları: İstanbul'da Güvenlikli Siteler, *Toplum ve Bilim*, 104, 92-123.